

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента
Покришня Дмитра Анатолійовича на дисертаційну роботу
Токарської Олесі Анатоліївни на тему «**Розвиток професійної
компетентності вчителя інформатики основної школи засобами
інформаційно-комунікаційних технологій**», подану на здобуття наукового
ступеня доктора філософії з галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за
спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Глобалізаційні зміни, що відбуваються у всіх сферах людської діяльності і долучення до цього нашої країни обумовлює розвиток, еволюцію та якісні зміни в системі освіти. Конкурентоспроможність фахівців на міжнародному ринку праці вимагає від сучасної педагогічної науки впровадження ефективних методик підготовки та розвитку професійних компетентностей спеціалістів. Все починається із закладу загальної середньої освіти саме тому підготовка вчителя є дуже важливим етапом до світової інтеграції.

Парадигми неперервної та відкритої освіти, карантинні обмеження, діджиталізація освітнього процесу показали наскільки важливими у професійній підготовці освітян є компетентності з інформаційно-комунікаційних технологій. Проте реальний стан речей за останні два роки показав наскільки відбувається відставання наявної матеріально-технічної бази та професійної підготовки вчителів з використання ІКТ та вчителі інформатики зокрема, від вимог суспільства та сьогодення. Зазначені вище фактори обумовили потребу у розробці й упровадженні моделі розвитку професійної компетентності вчителів інформатики засобами ІКТ, його організаційно-методичного та нормативного забезпечення.

Зв'язок роботи з планом НДР галузі. Дослідження виконано на кафедрі педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Житомирського державного університету імені Івана Франка в межах науково-дослідної теми «Формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах європейської інтеграції» державний реєстраційний номер

0110U002110. Тему дисертації затверджено вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка, що відзначено у протоколі №12 від 28.04.2017 р..

Стиль і мова дисертації. Дисертація написана науковою мовою, стиль, пояснення та констатація фактів, формулювання висновків говорять про рівень сформованості автора як науковця.

Мета дисертації полягала в обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці моделі розвитку професійної компетентності вчителів інформатики основної школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій та методики її поетапної реалізації.

Наукова новизна дисертаційної роботи. Новизна одержаних результатів полягає у наступному:

- вперше теоретично обґрунтовано та розроблено модель розвитку професійної компетентності вчителів інформатики основної школи; обґрунтовано структурні компоненти професійної компетентності вчителів інформатики основної школи; визначено критерії, показники та охарактеризовано рівні;

- удосконалено зміст, форми й методи розвитку професійної компетентності вчителів інформатики основної школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій; уточнено сутність і взаємодію базових понять «професійна компетентність вчителів інформатики основної школи» і «розвиток професійної компетентності вчителів інформатики основної школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій»;

- подальшого розвитку набули теоретичні положення щодо сутності феномену «професійна компетентність», його розвитку засобами інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності вчителів інформатики основної школи.

Практичне значення одержаних результатів полягає в експериментальній апробації методики поетапної реалізації авторської моделі розвитку професійної компетентності вчителів інформатики основної школи

засобами інформаційно-комунікаційних технологій; у дослідно-експериментальній перевірці стану її сформованості у вчителів інформатики основної школи; розробці авторського навчально-методичного посібника та практичній реалізації програми відповідного дистанційного навчального курсу «Розвиток професійної компетентності вчителя інформатики в умовах неперервної освіти», який може бути використаний у процесі вдосконалення освітніх програм, навчальних планів і робочих програм професійної підготовки вчителів інформатики основної школи.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій здобувача в опублікованих працях. Як видно із наданих довідок, результати роботи достатньо широко впроваджені в освітній процес ЗВО, ЗЗСО України. Результати доповідались на науково-практичних конференціях різного рівня з 2015 року. Основні результати дослідження відображено в 18 публікаціях (14 одноосібні), з них 1 стаття у зарубіжному періодичному виданні (Web of Science), 1 стаття у періодичному виданні (Index Copernicus), 3 статті у наукових фахових виданнях України, 1 навчально-методичний посібник, 12 статей у збірниках наукових праць і матеріалах конференцій.

Структура та обсяг роботи. Дисертаційна робота складається з переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів і висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел та літератури (293 найменування, з них 39 – іноземною мовою) та 23 додатки. У літературі іноземною мовою є джерела як 1975 так і 2020 років. Повний обсяг дослідження – 329 сторінок, з яких 198 – основного тексту.

Оцінка змісту та завершеності дисертації.

У першому розділі «**Теоретичні основи проблеми розвитку професійної компетентності вчителя інформатики основної школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій**» авторкою зроблено аналіз понятійного апарату, що далі використовується у рукописі, проаналізовано наукові підходи для дослідження проблеми розвитку професійної компетентності вчителів інформатики, розглянуто проблему використання ІКТ

як засобу розвитку професійної компетентності вчителів інформатики в Україні та за кордоном.

Серед розглянутих понять авторкою виділяється такі поняття: розвиток, компетентність, ІКТ, неперервна освіта, підхід та інші. До методологічних підходів, що сприяють реалізації поставленої мети і завдань дослідження та визначенню траєкторії розвитку професійної компетентності вчителя інформатики основної школи відносяться – синергетичний, системний, діяльнісний, особистісно-орієнтований, андрагогічний, акмеологічний, компетентнісний, технологічний. Використання різних засобів ІКТ для розвитку професійних компетентностей вчителів інформатики дозволяють реалізувати такі завдання: зростання мотивації, забезпечення особистісно-діяльнісного підходу, здійснення постійного контролю рівня професійних знань. Серед закордонних електронних освітніх ресурсів розглядаються онлайн-платформи NAVOICA, DZWONEK, ORPEG, SZKOŁA.NET, EDUCUS, KYOYUSHA, OSARAI-SENSEI, U-SYSTEM, а серед українських – EdEra, ВСЕОСВІТА, НА УРОК.

Другий розділ **«Моделювання процесу розвитку професійної компетентності вчителя інформатики основної школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій»** присвячено огляду особливостей професійної діяльності вчителя інформатики, визначено структуру, критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності вчителя інформатики та розроблено модель розвитку професійної компетентності вчителя інформатики засобами ІКТ.

Аналіз особливості діяльності вчителя інформатики основної школи відбувається на основі базового стандарту та інших актуальних нормативно-правових документів. Огляд підручників з інформатики показує, як вчителю враховувати психологічні та вікові особливості здобувачів освіти.

Авторський погляд на модель розвитку професійної компетентності вчителів інформатики основної школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій полягає у тому, що це складна, динамічна система, що складається

з п'яти блоків: цілемотиваційного, методологічного, змістового, організаційно-технологічного та діагностико-результативного. У свою чергу кожен з блоків складається з відповідних компонентів та виконує свої функції, які корелюють з функціями інших блоків у процесі розвитку професійної компетентності вчителів інформатики.

У третьому розділі «**Експериментальна перевірка ефективності моделі розвитку професійної компетентності вчителя інформатики основної школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій**» подано програму та особливості організації експериментальної роботи, методика реалізації запропонованої моделі, експериментальна перевірка та оцінка її ефективності.

Педагогічний експеримент перевірки авторської моделі розвитку професійної компетентності включав п'ять взаємопов'язаних етапів: теоретико-аналітичний, проектно-моделювальний, констатувальний, формувальний, контрольньо-узагальнюючий. В експерименті взяли участь вчителі інформатики Житомирської, Вінницької, Рівненської та Харківської областей (всього 185 осіб), яких було об'єднано у дві групи: контрольна (90 вчителів Рівненської та Харківської областей) та експериментальна (95 вчителів Житомирської та Вінницької областей). Аналіз результатів дослідження проводився методом відносних частот за методикою О. Смірнова. Перевірка гіпотези про достовірність отриманих даних проводилась на основі використання t-критерію Стюдента. Проводилось дослідження сформованості професійної компетентності вчителів інформатики основної школи за такими критеріями: мотиваційний, особистісний, знанневий, операційно-діяльнісний, рефлексивний, результативний.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Попри загальну позитивну оцінку дослідження хотілося висловити певні зауваження та побажання:

1) У розділі I на сторінці 70-72 виділяють одну із проблем це створення освітніх електронних ресурсів. Проте у підпункті 2.1 серед особливостей

професійної діяльності вчителя інформатики зовсім не розглядають питання психологічної готовності до такої діяльності.

2) У підпункті 3.2 ст.187 подається майстер-клас з використання платного середовища і зовсім не подається методика розробки власних педагогічних програмних продуктів.

3) У сьогоднішньому світі дуже важко уявити, якусь галузь відокремлено від іншої. Ті самі ІКТ вже повсюди. Одним із прикладів тісної міждисциплінарної (політехнічної) освіти є STEM. У розділі III на сторінці 190 іде мова, що вчителі під час підвищення кваліфікації проходять курс «STEM-проекти: від ідеї до втілення». І більше про цей напрям у роботі не згадується. На нашу думку варто більше уваги приділити саме STEM-освіті та STEM-проектам під час формування та розвитку професійних компетентностей майбутніх вчителів інформатики. Відповідно значно більше уваги приділити власним напрацюванням (програмним продуктам, освітнім ресурсам тощо), як у тексті дисертації так і означенні важливості мати власні напрацювання і вчителю інформатики. Бо зводити все навчання до методики використання загальновідомих сервісів та матеріалів з мережі не зовсім вірний шлях враховуючи нові правила сертифікації та атестації вчителів.

4) У розділі II багато разів іде мова про альтернативні методи та форми навчання (ст.126, 145), у розділі III рис.3.19 *Функціонування моделі розвитку професійної компетентності* (ст.182) теж зображено методи та форми навчання. Проте сучасні інноваційні методи та форми подаються тільки у межах неформальної освіти. На нашу думку, варто приділити увагу цьому аспекту, адже використання виключно класичних методів та форм навчання зараз вже не актуально у зв'язку із масовою цифровізацією суспільного життя та відповідно психологічних особливостей здобувачів, як середньої так і вищої освіти. Класична лекція та семінар учню/студенту вже не цікаві. Те саме стосується і психологічно дорослих людей.

5) На сторінці 157 та 191 використовується слово «обробка результатів». У цьому контексті краще використовувати слово «опрацювання», адже дані

опрацьовують. Також у тексті зустрічаються такі слова як «підбор», «являється» та інші, що не доцільно використовувати.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.
Висловлені зауваження не мають принципового характеру і не зменшують актуальності та ґрунтовності дослідження. У цілому, дисертаційна робота Токарської Олесі Анатоліївни безсумнівно є самостійною і цілком завершеною працею; характеризується актуальністю, науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю; містить значні наукові доробки, що повною мірою висвітлено в наукових публікаціях автора. Дисертаційна робота відповідає за своїм змістом, рівнем новизни, теоретичним і практичним значенням одержаних результатів встановленим вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. №167, а її авторка Токарська Олеся Анатоліївна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».

Офіційний опонент

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри природничо-математичних
дисциплін та інформаційно-
комунікаційних технологій в освіті
Чернігівського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
ім. К. Д. Ушинського

Дмитро ПОКРИШЕНЬ

Підпис Д. Покришня засвідчую,
начальник відділу кадрів
Чернігівського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
ім. К. Д. Ушинського

Олена ОЛЕШКО